

lelkiismeretüket. A közönség olvasmányjaiban nemcsak gondolatlan szórakozást keres, hanem feleletet legégetőbb problémáira, segítséget és kivezető utat világnézeti bizonytalanságaiban. S a könyvkiadók csak akkor nevezhetik magukat a szellem hivatott sáfárainak, ha üzleti politikájukat erre a korszerű — és éppen ezért feltétlenül gazdaságos — elvre építik.

Sz. S.

Szili Leontin : Keresztúton. (Dacia, 1932.) Szili Leontin keresztútja azt a szabályos, hagyományos feliratot viseli, amelyet Herakles óta minden válaszut visel. Szól pedig ez a tábla a jó útról, mely nehéz göröngyök között vezet s a rosszról, mely könnyű lépésekre csalogat. A hősnő a könnyű útra lép, hogy évek multán visszatérjen és elinduljon újra a lemondással szegett keskeny, tövises úton. Az írónak az a feladata, hogy regényét e két csomópont köré építse. Megmagyarázza az első elhatározást s megmutassa a hősnő lelki fejlődését a második elhatározásig.

Az első motiváció csak hiányosan sikerült. A választat itt még konvenciók és fonnyadt stílusvirágok dudvája borítja. Ha a menyasszony völegényéhez írt búcsúlevelét nem olvasnók, nem lennének biztosak afelől, hogy Edit jobban vágyik a gazdagság, mint a szerelem után. Már pedig a «keresztút» csak erős ellenséges impulzusok összecsapásában válhat tragikus problémává. Ám a tempó gyorsul, a milió rajza kiterjed s az előkelő termek nagyobb világossága fokozatosan tisztábban mutatja Attovay Edit arcélét is. Utólag helyben hagyjuk az előzményeket s a növekvő figyelemből több helyen őszinte együttérzés fakad bennünk a vergődő asszonylélek iránt. Így érünk el tíz év után másodszer is a keresztúthoz. Az elbeszélés későbbi őszintébb és melegebb sodra a sallangokat letaposta s

a «keresztút» most már szabadabban és nagyobb jelentőséggel teljesítheti hivatását. Attovay Edit becsületes, nemeslelkű férje mellett marad.

Régi lehetőségeket használ fel ez az írás, nem is teremt belőlük új eredményeket, mégis, egészében véve — különösen miliórajzát tekintve — a szórakoztató regény nemesebb fajtáját képviseli. Egy lehető és érdekkeltő emberi élet emlékét adja.

Sz. S.

Könyvek sznobok részére.

Véletlenül körülbelül egyidőben jelent meg magyar fordításban André Maurois *Asszonyok útja* és Emil Ludwig *Mussolini vallomásai* című kötete (mindkettő az Athenaeum kiadásában). A véletlen hozta ugyan egybe a két kötetet, de ez nem akadály annak, hogy szembeötlő közös vonásokat találjunk bennük. A *sznobizmus* úgy látszik kiirthatatlan jeleit és napjainkban divatos formáit mutatja a két mű.

Mindkét könyv csak ürügy arra, hogy a szerző dicsekedhessék és nagy-zolhasson. Maurois szerényebben, Ludwig otrombábban. Maurois elbújik egy regényalak mögé (Bertrand Schmitt) és szórja a bölcseséget, Ludwig alig engedi szóhoz jutni Mussolinét és megleckézteti. Mindkettő nagy problémákat vet fel: Maurois az átöröklés kegyetlen törvényét illusztrálja, amely ellen hiába küzd egy asszony, Ludwig az imperializmus és pacifizmus ujságpapíron világproblémává nőtt ellentétét játssza meg. Mindkettő vátesz, próféta, lángoszlop szeretne lenni, akit az emberiség sorsdöntő kérdései hánytorgatnak, akikre az olvasók szent borzadállyal tekintenek fel és sietve veszik meg könyveiket.

A nagyképűség a sznobok örök magatartása, de e két irodalmi nagyságnak vannak közös új tulajdonságai is. Elsősorban ez a mai sznobizmus már nem olyan naív, mint a régebbi. Nem dicsekszik már olyan nyíltan,

nem vonja le a végső következtetéseket önmagáról, hanem úgy rendezi el mondanivalóját, úgy fontoskodik megfigyeléseivel, úgy emlegeti a nagy problémákat, úgy helyezi el a különböző elvont szavakat, hogy az olvasó kénytelen belátni, hogy az író igen nagy tehetség. Ludwig könyvében nem találunk ilyen mondatot: «Én lenézem Mussolinit, mert sokkal kisebb tehetség, mint én vagyok. Csak nagyobb szerencséje volt, mint nekem, aki csak roppant művelt és tág látókörű gondolkodó és az emberiség sorsának irányítója vagyok, nem pedig diktátor. Persze Mussolini sokkal műveltebb, semhogy felismerhetné a magamfajta lelki nagyságot, ezért alkalmazkodom hozzá. De mi ketten az olvasóval, nagyon jól tudjuk, hogy Mussolininek kell megtisztelve éreznie magát, hogy Ludwiggal beszélgethet, nem fordítva». Nem, ezt a mondatot nem írta le Ludwig, de minden fejezetnek és az egész könyvnek ez a tanulsága. Csak a könyvben a szerzőt a pacifizmus eszméje helyettesíti. Maurois sem mondja azt, hogy igen művelt és alaposan tájékozott ember korunk összes kérdéseiben a bolsevizmustól kezdve a katholicizmusig, hogy az emberi, de különösen az asszonyi lélek mély ismerője, csak minduntalan érezteti ezt az olvasóval.

A másik fontos különbség a régebbi és az újabb sznobizmus között, hogy a régebbiek lelkes hívei voltak általában a «szép»-nek. Az új sznobizmus tartalmában és formában is eredeti. Tartalmát már nem a *szép* adja, hanem az *igazság*, korunk égető problémái, formája pedig már nem a lelkesedés, hanem valami áhítat, a felemeltség érzése. Maurois a naivabb sznob: áhítata csodálkozás is, maga is bámulja az élet mélységeit, Ludwig aggresszívebb. Az igazság papja ő, aki megköveteli a hívek feltétlen bizalmát. Ludwig a problémakezelésben is ravaszabb. Nála több a görögűz és a nagy-

képűség, Maurois gyermekded lélekkel a hajuknál fogva rángatja be regényébe a különböző világrengető kérdéseket. Általában a kettő közül Ludwig az antipatikusabb, Maurois a tehetségtelenebb. Az egyiknek a pipája nagy, a másíknak a dohánya kevés.

Fabián István.

Halliburton : Ujra felfedezem Dél-Amerikát. (Dante-kiadás.) Ez a fiatal amerikai író azt a célt tűzte maga elé, hogy fölkeresi mindazokat a helyeket, amelyek már kora ifjúságában a csoda hírével vették magukat a lelkébe, és miután viládkörüli útjában már egész seregét e helyeknek megjárta, most Délamerikát fedezi fel az olvasó számára is. Felfedezése nemcsak abban merül ki, hogy valóban az első felfedezők — Columbus, Cortez, Pizzaro, Balboa — nyomait követi, hanem megmutatja, szinte személyes élményünké teszi útjának kimagasló állomásait, amelyeket eddig csak földrajz-könyvekből, térképekről, vagy hamar elfelejtett hírlapi cikkekből ismertünk úgy ahogy.

Már első könyve is (Üres zsebbel a világ körül) feltűnést keltett. Frissége, magávalragadó fiatalága, lényéből fakadó humora a legüditőbb olvasmányaink közé sorozták. Új kötetében bővültek jó tulajdonságai.

A közvetlenség melege csap ki sorából; észre se vesszük s már a hatása alá kerültünk, az ő szemével nézzük a világot, az ő frissességével, elánjával, kíváncsiságával és csodavárásával járjuk a hódítók véres útját, keressük a letűnt azték világ monumentális emlékeit, vele lelkesedünk és vele nevetünk, mert ő is a hódítók közé tartozik. Csodálatosan szerencsés lélek. A mából a multba felejtkezni sikeresebben senkise tud nála. Derű és biztonság tölti el, nem riad vissza semmitől, és bármi éri is, élménynek tekinti. Halliburtonnak igazán érdemes volt újra felfedezni Délamerikát. m—i.